

Tot dusverre bekende groeiplaatsen der tot de bijgenoemde familiën
behoorende planten.

Familie **Ophioglossaceën.**

1. *Ophioglossum.*

O. vulgatum L. In duinpannen en vochtige, grazige zandvlakten. Oud Valkenburg. Zutphen, Harderwijk. Zwolle, Heino, Noordzee-eilanden. Bergen, Brederode, Overveen, Zandvoort, Bentveld, Muiden. den Haag, Scheveningen. Wassenaar, Monster, Hoek van Holland, Brielle, Walcheren.

2. *Botrychium.*

B. Lunaria Sw. Aan duinhellingen en op belommerden heidegrond. Geulhem, Velden. Ubbergen, Ede, Vaassen, Wapenvelde. de Bilt, Baarn, Loosdrecht. Avereest. Terschelling, Vlieland, Bergen, Castricum, Overveen, Hilversum, 's Graveland. Vogelenzang, Leiden, den Haag, Waalsdorp, Hoek van Holland. Schouwen, Walcheren.

Familie **Marsiliaceën.**

1. *Pilularia.*

P. globulifera L. Op moerassigen, hei- en veengrond, in weilanden. Nederweert, Stamprooi. Peel, Beugen, Deurne, Oosterwijk, Son, Vucht, Valkenswaard, Breda, Heusdenhout, Nijmegen (Wijchen), Renkum, Bennekom, Harreveld, Winterswijk, Lichtevoorde, Eibergen, Uttel, Apeldoorn, Wisselscheveen. Lutte, Markelo, Glanerbrug. Meppel. Harendermolen. Kuikhorne, Bergum. Terschelling, Hilversum, 's Graveland.

Familie **Salviniaaceën.**

1. *Salvinia.*

S. natans L. In stilstaande en zachtstroomende wateren. Zwolle. Leerdam.

2. *Azolla.*

A. filiculoides Lmk. Uit den Leidschen hortus ontsnapt. Verbreid in de slooten in Zuid-Holland, in Noord-Holland bezuiden het IJ en in het westelijk deel van Utrecht.

Familie **Coniferen.**

1. *Juniperus.*

J. communis L. In zand- en heidegrond, ook in de duinen. Vrij algemeen en bijna overal.

2. *Pinus.*

P. sylvestris L. In zand- en heidegrond en in de duinen. Algemeen en overal.

P. montana Mill. In de buurt van Eerbeek op de heide en in bosch.

3. *Picea.*

P. excelsa Lmk. In zand- en heidegrond, ook in de binnenduinen. Vrij algemeen en overal.

Familie **Liliaceën.**

1. *Tulipa.*

T. sylvestris L. Op beschaduwden grasgrond, veel bij en om oude kasteelen. Maastricht. Oudenbosch. Vleuten, 't Jopma bij Meern, Bunnik. Leeuwarden, Weidum, Huizum, Stiens, Jelsum, Cornjum. Hoorn, Velzen, Bloemendaal, Aardenhout, Haarlemmerhout, Overveen. Noordwijk, Slot van Hagesteijn, park Merwestein bij Dordrecht, Leiden. Schouwen, Slot Popkensburg (Walcheren), West Zeeuwsch Vlaanderen.

2. *Gagea.*

G. arvensis Schult. In bouwland. Gronsveld, Maastricht, Bemelen. Hees, Weurt, Renkum, Wageningsche berg, Harderwijk. Bunnik, Odijk, Werkhoven. Deventer, Zwolle. Haarlem. Overmaassche.

G. spathacea Salisb. In bosschen bij Denekamp gevonden.

G. lutea Schult. In bouwland, op grazige plaatsen onder heggen. Breda. Beek, Brummen, Harderwijk. Zwolle. Groningen. Velzen, Haarlem, Amsterdam.

G. stenopetala Rchb. In bouwland. Wageningsche berg, Apeldoorn. Deventer, Kampen. Velzen. Valkenburg, Leiden, Voorhout.

3. *Fritillaria.*

F. Meleagris L. In vochtige, drassige-weilanden. Breda. Zwolle, Kampen. Hoogeveen. Haren. Weesp, Baambrugge, Abcoude, Vinkeveen. In Zuid-Holland bijna overal. Schouwen, Walcheren.

4. *Lilium.*

L. bulbiferum croceum L. In hooge korenlanden, waarop jaar in jaar uit koren geteeld wordt (eschsen), Ootmarsum. Assen, Zuidlaren, Gieten, Rolde, Borger, Vries, Gasselternijveen, Westerwolde, Vlachtwedde.

5. *Phalangium.*

P. Liliago Schreb. Op een paar plaatsen in heide bij Apeldoorn.

6. *Ornithogalum.*

O. umbellatum L. Op grazige plaatsen aan wegen, dijken, slootkanten, ook tusschen kreupelhout en op bouwland. Vrij algemeen en bijna overal.

O. nutans L. Op grazige plaatsen, aan wegen, dijken, slootkanten, ook op bouwland. Twello. Utrecht, Bunnik, Vleuten. Leeuwarden, Goutum, Bergum, Jelsum, Huizum, Stiens, Corjum. Hoorn, Velzen, Overveen, Bloemendaal, Haarlem, Amsterdam, Naarden. Leiden, Voorburg, Wassenaar, den Haag, Wateringen, Staalduin. Schouwen, Walcheren.

7. *Scilla.*

S. bifolia L. Op beschaduwde, grazige plaatsen. Haarlem. den Haag. Koudekerke.

8. *Allium.*

A. ursinum L. Op beschaduwde, grazige plaatsen, aan begroeide slootkanten. Gronsveld, Geulhem, Beek, Valkenburg, Terhagen, Gennep. Maarsen. Deventer. Groningen, Haren. Goutum, Balk, Wijckel, Franeker. Bergen, Egmond, Velzen, Brederode, Bloemendaal, Overveen, Haarlem. Leiden, Soeterwoude, den Haag. Walcheren.

A. Schoenoprasum L. In vochtige weilanden en uiterwaarden. Elslo. Nijmegen, Arnhem, Wageningen, Rijswijk, Heerewaarden. Wijk bij Duurstede. Hagesteijn, Vianen, Werkendam.

A. vineale L. Aan dijken, wegen en wallen. ook in weilanden. Vrij algemeen en bijna overal, beh. in Limburg (Gronsveld), in Noord-Brabant (Breda, Vucht, Vlijmen, Oudenbosch), het oostelijk deel van Overijssel, Drenthe, Groningen en Friesland (Leeuwarden, Goutum, Franeker, Pietersbierum).

A. Scorodoprasum L. In weilanden. Zalk, Kampen. Haarlem, Elswout. Leiden, Scheveningen, den Haag. Schouwen

A. oleraceum L. Aan dijken, wegen, akkerkanten. Oud Valkenburg, St. Pietersberg, Mook. den Bosch, Vucht, Berestein, Bostel, 's Gravenmoer. Nijmegen (Ubbergen, Weurt, Heumen), Arnhem, Wageningsche berg, Bonmel. Zevenaer, Harderwijk. Deventer, Zalk. Heilo, Velzen, Breesaap, Bloemendaal, Valkeveen, Naarden. Leiden, den Haag. Rotterdam, Voorne. Geheel Zeeland behalve Noord-Beveland, Tholen en St. Philipsland.

A. carinatum L. Aan dijken, wegen, akkerkanten. Gulpen. Nijmegen. Zalk. Breesaap. Leiden, Wassenaar, den Haag.

9. *Endymion.*

E. nutans Dum. In boschachtige streken en op oude buitenplaatsen. Maastricht. Roozendaal. Klarenbeek, Arnhem, Ulenpas, Zutphen. Amersfoort, Hoevelaken, Neerlangbroek, Harmelen, Vleuten. Kampen. Meppel. Leeuwarden, Dronrijp. Terschelling, Texel, Velzen, Overveen, Aardenhout, Bentveld, Haarlem. Noordwijk, Vogelenzang, Leiden, Haagschebosch, Zorgvliet, Loosduinen, Monster. Schouwen, Walcheren. Beverwijk

10. *Muscari.*

M. botryoides Mill. Op beschaduwde, grazige plaatsen. Breda. Ubbergen, Laag Keppel, Twello, Apeldoorn. Zalk. Meppel. Hoorn, Overveen. Leiden, Soeterwoude, Haagschebosch. Schouwen, Walcheren.

M. comosum L. Bij den Haag verwilderd gevonden. AERDENHOUT

11. *Asphodelus*.

A. fistulosus L. Op bouw- en moesland aangevoerd. Maastricht. Amersfoort. Hilversum. Dordrecht.

12. *Narthecium*.

N. ossifragum Huds. Op moerassige plaatsen in heide- en veenstreken. Maastricht, Rompen, Arcen, Oostrum. Breda, Dongen, Helvoort, Geertruidenberg, Oudenbosch, Oosterwijk, Huibergen, Hoogerheide. Nijmegen (Heumen, Hatert, Wijchen, Malden), Eibergen, Apeldoorn, Asselt, Wisselscheveen, Harderwijk, de Bilt, Amersfoort, Woudenberg, Oud Leusden. Almelo, Vriezenveen, Lonneker, Dedemsvaart, Steenwijkerwold. Sleen, Odoorn, Weerdinge, Valthe, Meppel, Haren. Bergum, Noordwolde. Appelscha. Stavoren, Ameland. Haarlem, Hilversum, Abcoude. Leiden.

13. *Hemerocallis*.

H. fulva L. Alleen in hakhout op de Bronsbergen bij Zutphen gevonden.

14. *Colchicum*.

C. autumnale L. In vochtige weilanden, meest langs de rivieren. Maastricht, St. Pietersberg, Gulpen, Epen, Geulhem, Wijlre, Gennep, Hamert. Megen. Deventer, Olst, Wijhe, Kamperland.

15. *Asparagus*.

A. officinalis L. Op zandgrond en in de duinen. St. Pietersberg, Meersen, Maastricht. Breda, Oudenbosch, Heusdenhout, Bergen op Zoom. Nijmegen (Weurt, Oosterhoutschebosch), Kuilenburg, Zutphen, Harderwijk, de Bilt, Blauwkapel. Algemeen in de Noord- en Zuid-Hollandsche duinen, ook op Ameland en Schiermonnikoog. Vlissingen.

A. prostratus Dum. In de duinen. Schiermonnikoog, Ameland. Haarlem, Overveen. Katwijk, den Haag, Scheveningen.

16. *Paris*.

P. quadrifolia L. In bosschen. Zuid-Limburg (niet zeldzaam). Breda, Oorschot, Apeldoorn, Beekbergen. Nederhorst-den-Berg.

17. *Polygonatum*.

P. officinale Much. Op beschaduwde plaatsen, in houtrijke streken. Vrij algemeen en op zeer vele plaatsen.

P. multiflorum All. Op beschaduwde plaatsen, in houtrijke streken. Vrij algemeen en op zeer vele plaatsen. In Limburg veel algemeener dan de vorige, doch in de duinstreek minder algemeen.

18. *Convallaria*.

C. majalis L. Op beschaduwde plaatsen en in bosschen. Vrij algemeen en bijna overal.

19. *Majanthemum*.

M. bifolium Schmidt. In bosschen en op beschaduwde plaatsen. Limburg (niet zeldzaam). Breda, Oosterwijk, Oudenbosch. Gelderland (alg.). Woudenberg, Scherpenzeel. Diepenveen, Heino, Delden, Heemze. Hoogeveen, Meppel, Assen, Odoorn. Eelderwolde, Paterswolde, ter Apel. Oranjewoud, Donkerbroek, Oldeberkoop. Oud Valkeveen, Naarden. Warmond, den Haag.

Familie *Amaryllidaceë*n.1. *Narcissus*.

N. poeticus L. Op grazige plaatsen, in weilanden. Maastricht, St. Pietersberg. Winterswijk, Harderwijk. Texel, Overveen, Bentveld. den Haag, Loosduinen. Schouwen, Walcheren.

N. Pseudonarcissus L. Op vochtige, grazige plaatsen en in weilanden. Maastricht, Rothem. Ubbergen. Zwolle. Langweer, Hardegarijp, Bergum, Giekerk, Goutum. Velzen, Overveen, Bennebroek, Heemstede. Lisse, Wassenaar, Sassenheim. Leiden, Rijnsburg, Oegstgeest, den Haag, Dijkerwaal, Naaldwijk. Schouwen, Walcheren.

2. *Leucojum*.

L. vernum L. Bij Swichem (Fr.) en bij Denekamp gevonden.

L. aestivum L. In moerassige weilanden. Winterswijk. Haarlem, Sparendam, Amsterdam, Weesp, Nichtevecht, Loenersloot, Nieuwendam. Leiden, Valkenburg, Nootdorp, Oud-Alblas, Rotterdam, IJselmonde.

3. *Galanthus*.

G. nivalis L. Aan heggen, in kreupelhout, aan beschaduwde boschkanten. Breda. Nijmegen (Beek, Ubbergen, Berg en Dal), Wageningen, Bennekom. Renswoude, Bunnik, Baarn, Ameliswaard. Kampen. Leeuwarden, Jelsum, Goutum, Bergum,

Franeker. Bergen, Schoorl, Velzen, Bloemendaal, Overveen, Haarlem, Heemstede, Amsterdam, Edam. Leiden, Vogelenzang, Endegeest, Loosduinen, Delft, Naaldwijk. Schouwen, Walcheren, Zuid-Beveland, Zeeuwsch Vlaanderen.

Familie *Iridaceë*n.1. *Crocus*.

C. vernus All. In zandige streken, op zonnige, grazige plaatsen. Breda, Liesbosch, Prinsenhage. Groningen, Haren. Cornjum. Haarlem. den Haag. Schouwen, Oost-Kapelle. Breda.

2. *Iris*.

I. Pseudacorus L. Aan waterkanten en op drassige gronden. Algemeen en overal.

I. sambucina L. Op rieten daken bij Oud Valkenburg, Wijlre, Gulpen en Kerkrade.

Familie *Typhaceë*n.1. *Typha*.

T. angustifolia L. Aan slootkanten, grachten, in moerassen. Vrij algemeen en bijna overal.

T. latifolia L. Op dezelfde plaatsen als de vorige. Vrij algemeen en bijna overal.

2. *Sparganium*.

S. ramosum Huds. In slooten en moerassen. Algemeen en bijna overal.

S. simplex Huds. In slooten en moerassen. Vrij algemeen en bijna overal.

S. fluitans Fr. In het Zwarte Meer bij Nieuw Dordrecht gevonden.

S. minimum Fr. In moerassen en poelen in heide- en veenstreken. Mook, Plasmolen. Helmond, Helvoort, Oploo, Tilburg, Dongen, Breda, Oudenbosch, Deurne, Lieshout. Nijmegen, (Malden, Wijchen), de Grebbe, Winterswijk, Doetinchem, Voorst, Apeldoorn, Wisselscheveen. Soest, Westbroek. Almelo, Giethoorn. Meppel, Weerdinge. Onland, Haren, Eelderwolde. Terisvert, Leeuwarden, Dokkum. Texel. Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen.

Familie *Araceë*n.1. *Arum*.

A. maculatum L. Op dicht beschaduwde plaatsen, in vochtige bosschen. Limburg (vrij alg). Breda. Nijmegen (Beek, Ubbergen, Neerbosch, Heumen), Dodewaard, Tiel, Ochten, Middachten, Ulenpas. Zutphen. Zeist, Neerlangbroek. Groningen. Leeuwarden, Giekerk, Oldeberkoop, Cornjum, Friens, Franeker. Brederode, Overveen, Haarlem. Voorschoten, Leiden, Haagschebosch, Zorgvliet, Rotterdam. Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen.

A. italicum L. Aan begroeide slootkanten. Hoorn, Overveen, Haarlem, Bennebroek. Leiden, Voorschoten, den Haag. Goes, Koudekerke.

2. *Calla*.

C. palustris L. In poelen en moerassen in veenachtige streken. Venlo, Blerik, Velden. Boxmeer, Oploo. Nijmegen (Neerbosch, Hatert), Lochem, Westbroek, Achtienhoven, Maarsseveen, Horstermeer, Ankeveen, Kortenhoef. Giethoorn. Hoogeveen, Valthe, Meppel, Koevorden, Kolderveen. Abcoude. Gouda, Rotterdam.

3. *Acorus*.

A. Calamus L. In vaarten, plassen, slooten. Vrij algemeen en bijna overal.

4. *Lemna*.

L. arrhiza L. In stilstaande wateren. Zwolle, Goor. Naarden. Leiden, den Haag, Gouda. Walcheren.

L. trisulca L. In stilstaande wateren. Vrij algemeen en bijna overal.

L. gibba L. In stilstaande wateren. Ambij. Breda. Zwolle, Kampen, Goor. Friesland. Texel, Osdorp, Amsterdam, Duiwendrecht. Leiden, Soeterwoude, den Haag, Naaldwijk, Delft, Rotterdam, Brielle. Zeeland geheel.

L. polyrrhiza L. In stilstaande wateren. Amby, Gulpen, Sittard. Breda, Heusden, Oudenbosch. Nijmegen (Hees, Neerbosch, Hatert), Wageningen, Arnhem, Groenlo, Vaassen, Epe, Harderwijk. Utrecht. Kampen, Delden, Diepenheim, Gramsbergen, Giethoorn. Hoogeveen, Zwinderen, Koevorden, Sleen, Weerdinge. Friesland. Texel, Alkmaar, Kennemerland, Amsterdam, Hilversum, Naarden. Leiden, Delft, Naaldwijk, den Haag, Rotterdam, Brielle. Schouwen, Sas-van-Gent.

L. minor L. In stilstaande wateren. Vrij algemeen en bijna overal.

Familie Najadaceën.

1. Zostera.

Z. marina L. Op wierbanken, wierwaarden in zee, ook in kreeken langs de zeekusten en in kanalen, die met de zee in verbinding staan. Algemeen en overal.

Z. nana Roth. Op nog niet met slib bedekte zandoevers der zeekust. Schiermonnikoog. Vlieland, Texel, Wieringen. Geheel Zeeland.

2. Najas.

N. major Roth. In stilstaande en stroomende wateren. Meppel. Osdorp, Uitgeest.

N. minor All. In stilstaande en zacht stroomende wateren. den Bosch, Heusden, Moerdijk. Apeldoorn, Heerde.

3. Zannichellia.

Z. pedicellata Fr. In brakwatersloten en moerassen. Texel, Sparendam, Amsterdam. Leiden, den Haag, Hoek van Holland. Zuid Beveland, Hoek.

Z. palustris L. In sloten, vaarten en moerassen, vooral in brakwater. Amby, Gulpen. Hees. Groningen. Schoterzijl, Lemmer, Anjum, Franeker. Texel, Wieringen, Alkmaar, Heilo, Zandvoort, Amsterdam. Katwijk, Noordwijk, Wassenaar, Leiden, Naaldwijk, Zwijndrecht, Dordrecht. Geheel Zeeland behalve Noord Beveland en St. Philipsland.

4. Ruppia.

R. rostellata Koch. In zilte en brakwatersloten en moerassen. Warffum, Hornhuizen. Harlingen, Schiermonnikoog. Texel, Amsterdam. Zwijndrecht. Schouwen, Tholen, Walcheren, Zuid Beveland, Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen.

R. maritima L. In zilte en brakke sloten en moerassen. Marken, Amsterdam. Katwijk aan Zee. Schouwen, Zuid-Beveland, Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen.

5. Potamogeton.

P. densus L. In stilstaande en zachtstroomende wateren, liefst met kleiachtigen ondergrond. Maastricht, Amby. den Bosch, Heusden, Moerdijk. Gelderland en Utrecht geheel. Zwolle, Kampen. Koevorden. Leeuwarden. Castricum, Velzen, Overveen, Bloemendaal, Haarlem, Laren, Hilversum. Noordwijk, Noordwijkerhout, Katwijk, Leiden, Wassenaar, den Haag, Loosduinen, Waalsdorp, Monster, Zwijndrecht, Brielle. Sas van Gent.

P. pectinatus L. In sloten, vaarten, rivieren, vooral op zilte gronden, doch ook ver van de kusten. Vrij algemeen en bijna overal.

P. lucens L. In breede sloten, vaarten en grachten, vooral op zand- en veengrond. Vrij algemeen en bijna overal.

P. pusillus L. In sloten, vijvers en grachten. Algemeen en overal.

P. trichoides Cham. et Schld. In sloten op rivierklei. Valkenswaard. Nijmegen. Dordrecht.

P. mucronatus Schrad. In sloten. Dommel, Heusden. Oorsprong, Apeldoorn. Utrecht, Zeist, Nederhorst den Berg. Zwolle. Koevorden. Groningen, Stroobos. Helder, Woestduin, Haarlem, Sloten. Vogelenzang, Scheveningen, Leiden, Soeterwoude, den Haag, Everdingen, Rotterdam, Waalsdorp.

P. obtusifolius M. et. K. Vooral in veenstreken in de Oostelijke provinciën. Vrij algemeen en bijna overal.

P. acutifolius Lk. In stilstaande en zachtstroomende wateren. Maastricht. Helmond, Deurne, Harreveld. Utrecht, Zeist, de Bilt, Veenendaal, Achttienhoven. Goor, Markelo. Groningen. Leeuwarden, Oldeberkoop. Haarlem, Sloten. Leiden, Noordwijk, den Haag, Delft.

P. compressus L. In stilstaande en zachtstroomende wateren, het liefst waarschijnlijk met kleiachtigen bodem. Vrij algemeen en op vele plaatsen.

P. perfoliatus L. Vooral in groote rivieren, op de meer ondiepe plaatsen en in vaarten en meren. Vrij algemeen en bijna overal.

P. crispus L. In sloten op rivier- en zeeklei. Algemeen en overal.

P. praelongus Wulf. In grachten en vaarten. Wageningen. Utrecht, de Bilt, Veenendaal, Zuilen, Nederhorst den Berg. Haarlem, Overveen. Katwijk, Leiden, Soeterwoude.

P. rufescens Schrad. Op diluviale gronden in heipoelen en veenachtige sloten. Algemeen en overal.

P. gramineus L. Op moerassige plaatsen en in heipoelen algemeen en overal, ook een enkele maal in de grootere wateren.

P. Hornemanni Meijer. Veenachtige plassen. Valkenswaard, Bergen op Zoom. Wolfheze. Texel. Katwijk. Wemeldinge, St. Janssteen.

P. natans L. Algemeen en overal, doch bij voorkeur in rivierkleistreken.

P. polygonifolius Pourr. Op diluviale gronden, vooral in heipoelen, het meest op de Veluwe.

Familie Orchidaceën.

1. Orchis.

O. Morio L. In vochtige weilanden en duinvalleien. Vrij algemeen en bijna overal.

O. coriophora L. Op den St. Pieterberg gevonden.

O. ustulata L. Alleen bij de Roode Haan bij Maastricht gevonden.

O. fusca Jacq. Alleen in bosschen in bergstreken met kalkhoudenden grond. In Zuid Limburg (Valkenburg, Oud Valkenburg, Maastricht, Gulpen, St. Pieterberg, Keutenberg).

O. militaris L. Op begroeide, grazige plaatsen in bergstreken. St. Pietersberg, Valkenburg, Gulpen, Simpelveld. Breda.

O. mascula L. In vochtige, grazige streken, ook in duinpannen. Maastricht, Valkenburg, Oud Valkenburg, Hulsen, Simpelveld. Breda. Petten, Callantsoog, Breesaap. Katwijk, Waalsdorp, Staalduin.

O. palustris Jacq. In moerassige weilanden bij Maastricht gevonden.

O. maculata L. In vochtige, drassige weilanden. Vrij algemeen en bijna overal.

O. latifolia L. In vochtige, drassige weilanden. Vrij algemeen en bijna overal.

O. incarnata L. In vochtige, drassige weilanden. Gronsveld, Plasmolen. Helmond. Nijmegen (Beek, Berg en Dal, Malden), Wageningen, Ruurlo. Amersfoort, Westbroek, Achttienhoven, Vinkeveen, Maarsseveen. Meppel. Noordzee-eilanden beh. Rottum. Castricum, Heilo, Bentveld, Meerenberg, Oud Diemen, Abcoude. Leiden, den Haag, Eik en Duinen, Vogelenzang. Schouwen, Hoek.

2. Gymnadenia.

G. conopsea R. Br. In vochtige, grazige streken en in duinvalleien. Maastricht, Mechelen, Epen, Houthem. Nunen, Best, Son, Oosterwijk, Helmond, Neerbosch, Wageningen. Ruurlo. Amerongsche berg, Doorn, Maarsbergen. Schiermonnikoog, Ameland. Texel. Wijk aan Zee, Velzen, Bloemendaal, Zandvoort, Bentveld, Abcoude. Wassenaar, den Haag, Staalduin, Brielle.

G. albida Rich. Op den St. Pietersberg en den berg van Meerssen gevonden.

3. Platanthera.

P. viridis Lindl. Op vochtige, hooge, grazige plaatsen. Ambij, Caastre, Maastricht, Valkenburg, Gulpen. Bosschenhuize. Staalduin.

P. bifolia Richb. In lage veenachtige heidevelden en eenige duinvalleien. Oud Valkenburg, Gulpen, Plasmolen. Breda, Helvoort, Nunen, Heeze. Gelderland overal in lage, vochtige heiden. Amersfoort, Scherpenzeel, Woudenberg, Maarsbergen. Enschede, Lonneker, Hardenberg. Valthe, Zwinderen, Weerdinge. Wollega, Bergum, Donkerbroek, Oltterterp, Makkinga, Finkega, Oosterwolde, Appelscha, St. Jansga. Ameland. Vlieland, Texel, Bussum, Oud Diemen. Hillegom, Leiden, Staalduin, Waalsdorp.

P. montana Richb. fl. In bosschen. Maastricht, St. Pietersberg, Eis, Gronsveld, Geulhem, Gulpen, Oud Valkenburg. Nijmegen (Weurt), Zutphen. Meppel. Walcheren.

4. Ophrys.

O. muscifera Huds. Valkenburg, St. Pietersberg, Keutenberg. Serooskerke.

O. apifera Huds. Oud Valkenburg, Vaals. Hoek van Holland, den Haag.

5. Herminium.

H. monorchis R. Br. Op grazige plaatsen in hooge streken, in duinvalleien. Valkenburg, Epen. Zutphen. Schiermonnikoog. Wijk aan Zee, Velzen, Bloemendaal, Overveen, Haarlem, Heemstede. Vogelenzang, Noordwijkerhout, Wassenaar, Voorne. Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen.

6. Anacamptis.

A. pyramidalis Rich. Bijna uitsluitend in duinvalleien. Nijmegen. Wijk aan Zee, Velzen, Breesaap, Bloemendaal, Bentveld, Heemstede. Noordwijk, den Haag, Waalsdorp, Rokaanje. Schouwen.

7. Himanthoglossum.

H. hircinum Spr. Bij Maastricht en aan een duinhelling bij Katwijk.

8. *Aceras*.

A. anthropophora R. Br. Op den St. Pietersberg en bij Oud Valkenburg gevonden.

9. *Cephalanthera*.

C. Xiphophyllum Rehb. fil. Bij Valkenburg, Oud-Valkenburg en Gulpen gevonden.

C. rubra Rich. Misschien bij Lichtenberg gevonden.

10. *Epipactis*.

E. palustris Crntz. Op vochtigen, grazigen zandgrond en in vochtige duinvalleien. Vrij algemeen en bijna overal.

E. microphylla Sw. Bij Valkenburg en op den St-Pietersberg gevonden.

E. latifolia All. Op beschaduwde, vochtige, zandige plaatsen, ook in duinvalleien tusschen kreupelhout. Vrij algemeen en op vele plaatsen.

E. atrorubens Hoffm. Op hooge gronden, in bosschen en in duinvalleien. St-Pieterberg, Gronsveld. Ulenpas. Schiermonnikoog. Rokanje, Oost-Voorne. Walcheren.

11. *Listera*.

L. ovata R. Br. In vochtige duinvalleien en op beschaduwden, grazigen zandgrond. Vrij algemeen en bijna overal.

L. cordata R. Br. In een duinvallei achter Overveen gevonden.

12. *Neottia*.

N. Nidus avis L. Op boomwortels in dichte bosschen. Valkenburg, Gronsveld, Maastricht, Gulpen, St-Pietersberg. Hengelo. Bergen.

13. *Goodyera*.

G. repens R. Br. Bij Harderwijk en Havelte in een dennenbosch gevonden. Schoorl.

14. *Spiranthes*.

S. autumnalis Rich. Op vochtige plaatsen in hooge heidestreken. St-Pietersberg, Maastricht. Breda. Hatert, Bennekom, Lochem, Apeldoorn, Beekbergen, Lunteren. Amersfoort, Veenendaal. Goor, Hengelo, Markelo. Ameland.

S. aestivalis Rich. Op moerassigen heigrond te S-tamprooi bij Weert.

15. *Sturmia*.

S. Loeselii Rehb. In duinvalleien en in moerassige veenstreken. Plasmolen. Wissel. Amersfoort, Achttienhoven. Goor, Markelo, Giethoorn. Schiermonnikoog. Texel, Callantsoog, Petten, Breesaap, Haarlem, Zandvoort. Katwijk, Wassenaar, Naaldwijk, Nieuwland, Brielle. Schouwen.

16. *Malaxis*.

M. paludosa Sw. Op moerassige plaatsen in heide- en veenstreken. Velden, Oostrum, Nederweert, Plasmolen. Boxmeer, Oosterwijk. Etten, Breda. Nijmegen, (Wijchen, Overasselt, Malden), Winterswijk, Groenlo, Eibergen, Apel-

doorn, Kootwijk. Vaassen, Epe, Emst, Wissel. de Bilt, Zeist, Soest, Achttienhoven. Steenwijkerwold, Hollenbergerveld, Giethoorn. Meppel. Haren, Scheemda, Winschoten. Ter-schelling, Texel, Wijk aan Zee, Abcoude.

Familie **Juncaginaceëen**.1. *Scheuchzeria*.

S. palustris L. In moerassige veenstreken, Gennep. Velden, Arcen. Boxtel, Boxmeer. Nijmegen (Wijchen, Hatert, Heumen), Doetinchem, Overasselt. Nieuw-Dordrecht, Odoorn.

2. *Triglochin*.

T. palustris L. In vochtige weilanden, aan moerassige waterkanten. Vrij algemeen en op vele plaatsen.

T. maritimum L. Aan den kant van brakke wateren in grasgrond, ook aan zeedijken. Vrij algemeen en bijna overal.

Familie **Alismaceëen**.1. *Alisma*.

A. natans L. In slooten en poelen in heide- en veenstreken. Ottersum, Velden. Noord-Brabant (alg.). Nijmegen (Neerbosch, Hatert, Malden, Groesbeek), Ede, Laag Soeren, Lochem, Apeldoorn, Uddelermeer, Harderwijk. Twenthe (alg.), Steenwijk, Giethoorn. Meppel. Assen, Eelde, Vries, Eelderwolde. Blijham, Wedde, Joure, Oosterwolde. Abcoude. Zuiddorpe.

A. ranunculoides L. Op moerassige en nu en dan overstroemde plaatsen in zandige streken. Vrij algemeen en bijna overal.

A. Plantago L. Aan slooten, vaarten enz. Algemeen en overal.

2. *Sagittaria*.

S. sagittifolia L. In poelen, slooten, moerassen. Algemeen en bijna overal.

3. *Butomus*.

B. umbellatus L. Aan slootkanten en vaarten. Vrij algemeen en bijna overal.

Familie **Hydrocharitaceëen**.1. *Elodea*.

E. canadensis Casp. In slooten, vijvers en grachten. Door het geheele land verspreid, doch schijnt in Drenthe, Groningen, Friesland (Heerenveen. Knijpe) en Zeeland (Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen) niet of niet algemeen voor te komen.

2. *Stratiotes*.

S. aloides L. In slooten, grachten en ondiepe waterplassen. Algemeen en bijna overal.

3. *Hydrocharis*.

H. morsus ranae L. In slooten, vaarten en grachten. Algemeen en bijna overal.

H. HEUKELS.



Nederlandsche Ornithologische Vereeniging.

De najaarsvergadering der Nederlandsche Ornithologische Vereeniging werd gehouden den 12^{den} October 1901 in een der zalen van Artis te Amsterdam. Behalve het bestuur waren vijfendertig leden aanwezig.

Na opening der vergadering doet de voorzitter mededeeling van eenige ingekomen stukken betrekking hebbende op de leefwijze van *Lanius collurio*, het broeden van *Columba oenas* in een konijnenhol en de waarde van ritnaalden als vogelvoedsel. De heer Ritzema Bos licht toe, dat ritnaalden, hoewel ze veel door roeken en spreuwen gegeten worden, toch nooit een handelsartikel kunnen worden, daar ze lang niet zoo makkelijk te kweken zijn als meelwormen en veel harder van huid zijn. Ook wordt de aandacht gevestigd op den sterken gaaietrek en het veelvuldig voorkomen van *Loxia pytiopsittacus*.

Nu houdt de voorzitter zijn voordracht over de koekoek.

Spreker begon met er op te wijzen, dat het niet zijn bedoeling was, eene omstandige beschouwing ten beste te geven over den koekoek, maar uitsluitend de waarde van dezen vogel na te gaan in verband met rupsenplagen.

Vooraf liet hij gaan zijn opvatting van nut van verschillende diersoorten, daarbij tot de conclusie komende, dat nut en schade begrippen zijn, die alleen te pas kunnen komen in eene door den mensch vervormde natuur.

Verder betoogde spreker, dat rupsen erger vijanden hebben in parasitaire insecten dan in koekoeken en andere vogels, zich daarbij ten slotte beroepende op eene in een Duitsch ornithologisch tijdschrift verschenen artikel van A. Bau, die deze materie omstandig behandeld heeft en met cijfers welke insgelijks medegedeeld werden, heeft pogen te staven.

Spreker kwam tot de ook door andere ornithologen gedeelde slotsom, dat aan den koekoek niet die groote